

**THE BRITISH VICE-CONSULAR ACTIVITY IN THE ROMANIAN PRINCIPALITIES
AND THE PORT-CITY OF GALATZ, IN THE FIRST HALF OF THE NINETEENTH
CENTURY**

Ana-Maria Cheșcu, PhD Student, Romanian Academy, Iași Branch

Abstract: the entire activity of the Sardinian consul in Galați can be found in the various officials of the principalities, of the Ottoman Empire, or of the capital of the Sardinian Kingdom. Written just after the arrival in these territories, or later the arrival in these territories, written as mean of information or as a mean of influence, documented or not, the Sardinian reports in Galati reflect the era of a continuous transformation, observed by the critical eyes of the occidental traveler, diplomats, or officials. The Sardinian consular reports, belongs to Bartolomeo Geymet and Adolph Castellinard, in which the Moldavian society was put under a through observation. In this sense, in this paper i intend to present the information of these two reports.

Keywords: reports, consul, society, merchants, cognitive approach.

Pentru istoricii interesați de realitățile socio-economice din Principatele Române, din prima jumătate a secolului al XIX-lea, rapoartele consulare reprezintă o importantă sursă de informare. Redactate la debutul venirii sau mai târziu, documentate sau nu, cu rol de informare sau oficiale, rapoartele consulare sunt o amprentă a celui care scrie și o oglindă a celui care citește¹. Din acest punct de vedere, informațiile prezentate în rapoarte reprezintă amprenta mijloacelor de informare pe care consulul le avea la dispoziție, a fondului cultural pe care acesta îl deținea, a mediului din care provenea și a modului în care mintea acestuia prelucra informația². Putem vorbi astfel de informație ca și cunoaștere, de cunoaștere ca și cogniție, de cogniție ca domeniu al minții. Deși în literatura de specialitate științele cognitive sunt asociate cu maladiile minții, mintea, în sine, este o emblemă a cogniției. Prin analogie, exactitatea, conținutul și veridicitatea informațiilor din rapoarte, depindeau de gradul de înțelegere și de interpretarea de care dădeau dovadă reprezentanții consulari. Astfel, dacă Bartolomeo Geymet³ avea o atitudine cvasi-obiectivă asupra societății moldovenești, Adolf Castellinard⁴ se remarcă printr-o analiză serioasă. Veridicitatea era relevantă, sau nu, de stilul în care scriau, Geymet, cinic și generalizant, iar Castellinard, riguros și sintetic. Lipsindu-ne documentele, nu avem foarte multe informații referitoare la viața acestora, lucru ce ne-ar fi putut ajuta să reconstituim, în parte, profilul psihologic al fiecăruia.

Raportul *Aperçu sur le Principautés de Moldavie et de Valachie*, este scris de către Bartolomeo Geymet, la 1 mai 1838, deci la puțin timp de la sosirea sa în Principate⁵. Autorul impresionează prin efortul de a se informa asupra originii latine a poporului român, asupra

¹ Pentru exemplificare, un model analog în Paul Cernovodeanu, *Importanța rapoartelor consulare engleze pentru istoria Principatelor Române în perioada regulamentară (1835-1848)*, în „Studii”, t. XXXIV, nr. 6, 1981.

² *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea*, vol. III (1831-1840), București, Editura Academiei Române, 2006.

³ Dimitrie Bodin, *Documente privitoare la legăturile economice dintre Principatele Române și Regatul Sardiniei*, București, 1941, pp. 23-45. Moise N. Pacu, *Cartea județului Covurlui. Note geografice, istorice și statistice*, părțile I-III, București, Stabilimentul grafic I.V. Socecu, 1891, p. 392.

⁴ Dimitrie Bodin, *Documente sarde...*, pp. 125-148 (Castellinard c. același. Cu <<Commercio de Principauti di Moldavia e Valacchia per la via del Danubio>>, în care se prezintă produsele de export ale țărilor noastre și se arată ce mărfuri ar putea fi importate. Descrieri ale porturilor importante. În anexa studiului: tabele identificatoare.

⁵ *Călători străini...*, III, pp. 731-748.

bogațiilor naturale ale Principatelor Române, asupra principalelor produse de import și export, asupra navigației comerțul prin cele două porturi, Galați și Brăila, etc.

Explorând spațiul mioritic, autorul era de părere că: „vai de călătorul lipsit de experiență, care sosește în aceste locuri. Dacă are de negociat afaceri, în special, în privința avantajelor, va fi înșelat, păcălit, în toate modurile”⁶. Nici boierii moldoveni nu păreau să aibă obiceiuri mai sănătoase, Geymet afirmând despre aceștia: „cei mai mulți maimuțăresc moda pariziană și sunt înclinați înspre toate extravaganțele luxului”⁷. Preoții erau mai răi: „în general, ignoranți, foarte puțini au studii. Tinerii care vor să se dedice bisericii intră ca paracliseri pe lângă un preot și petrec 4-5 ani, pentru a învăța ceremoniile complicate ale acestui cult. Apoi, se duc la București și Iași, pentru a fi consacrați de Patriarh. Îi găsești, destul de des, prin cârciumi și frecventează femeile ușoare”⁸. Părerile sale la adresa femeilor erau și mai jignitoare: „la femei trândăvia este încă și mai mare. Ele nu fac nimic, nu se ocupă de nimic, infracticidul este frecvent, atât la femeile măritate, cât și la cele necăsătorite”.⁹

În ceea ce privește orașul Galați, care „în întreg ansamblul său, forma cel mai insalubru colț de lume..., totul mirosea urât, totul era dezgustător”, autorul observa că, din punct de vedere etnic, acesta era format „dintr-un amalgam de greci, slavi, maghiari și dintr-un număr mare de evrei, majoritatea originari din Polonia și Germania”¹⁰. Mult mai precis, botanistul elvețian, Guèbhart observa împărțirea orașului Galați în două „în partea de sus, orașul nou, cu locuințe clădite după moda orientală și orașul de jos, unde totul se afla în dezordine”¹¹. Călătorul elvețian observa: „când ajungi la Galați pe Dunăre ochiul e neplăcut surprins de aspectul nenorocit al acestui oraș, care totuși e al doilea în Moldova sub raportul întinderii și al populației și cel dintâi, fără discuție, în ceea ce privește comerțul și poziția geografică. Un chei de bărci de lemn, în proastă stare, la o uliță rău pavată, ce urcă împodobită pe toată lungimea de prăvălii, tot de lemn, care par adevărate cocioabe, în comparație cu luxul pe care afișează astăzi cele mai neînsemnate capitale. În partea de sus a orașului „se aflau stabilimentele publice ca și locuințele boierilor, ale consulilor străini și ale principalilor negustori, încep să apară câteva construcții de cărămidă, dar după moda orientală, toate sunt fără etaj și înconjurate de un gard de scânduri”¹².

Mult mai documentat, Castellinard oferă informații despre principalele produse de import și export ale Principatelor Române, despre navigația prin celor două porturi, Galați și Brăila, cursul valutar, regimul de porto-franco. Deși, atât Brăila, cât și Galațiul, se aflau sub regimul de porto-franco, „tuttavia è pienamente erroneo che la mercanzia importante in una di de città siano sottoposto ad un diritto di 3p.%, il quale vien percepito soltanto sui generi d'esportazione, diritto che non viene percepito alle rispettive frontiere se non quando s'importano nell'interno”¹³. Taxa vamală de 3% era percepută în interiorul principatelor române, atât pentru mărfurile de import, cât și pentru mărfurile de export. Pentru asigurarea transportului de cereale „la caratterizza, accordò immediatamente un libero entrepôt

⁶ *Ibidem*, pp. 739-740.

⁷ *Ibidem*, p. 737.

⁸ *Ibidem*, p. 731.

⁹ *Ibidem*, p. 740.

¹⁰ *Ibidem*, p. 746. Vezi și Raluca Tomi, *Călători italieni despre societatea românească din secolul al XIX-lea*, în „Studii și materiale de istorie modernă”, vol. XXIII, București, 2010, p. 67-89.

¹¹ *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea*, vol. IV (1841-1846), București, Editura Academiei Române, 2007, p. 180.

¹² *Ibidem*.

¹³ Dimitrie Bodin, *Documente sarde...*, p. 140 (Castellinard c. același. Cu <<Commercio de Principauti di Moldavia e Valacchia per la via del Danubio>>, în care se prezintă produsele de export ale țărilor noastre și se arată ce mărfuri ar putea fi importate. Descrieri ale porturilor importante. În anexa studiului: tabele identificatoare).

(sottoposto ad una piccola tassa per sopprimerle alle spese) per tutte la granaglie, sevi ed altri generi di qualisivoglia provvienienza, che fossero per portarsi a Galatz”¹⁴.

Principala casă de comerț sardă de la Galați din această perioadă a fost Pedemonte. Atât Geymet, cât și Castellinard, acordă în cele două rapoarte o atenție deosebită acestor frați, „care au fost primii dintre italieni care au constituit în Galați o casă comercială, au avut curajul, acum 6-7 ani să se aventureze în aceste regiuni, cunscând probabil bogăția acestor ținuturi mai cu seamă în cereale; ei au construit, cu mult curaj, trecând peste marile dificultăți ce au fost: nerecunoașterea limbii și locuitorilor; la început au avut pierderi, care i-au făcut să spere pe grecii ce proceau închiderea afacerii, dar au persistat și succesul le-a încununat eforturile”¹⁵.

Principala activitate a firmei era comerțul de cereale. Napoli, Constantinopol, Livorno, Trieste, Messina, Marsilia, Nisa, Toulon, Alger, Calais și Londra, erau statele cu care firma Pedemonte avea relații. Pentru transportul cerealelor pe Dunăre, aceștia au construit trei vase, două de 200 de tone și unul de 250 tone. Deși predomina exportul de cereale, grâu, orz, totuși casa genoveză a exportat și doage sămânță de in către Marsilia, iar către Genova seu, cerviș, piei de boi și de iepuri¹⁶.

În drumul lor către succes, au fost ajutați de către „Gran Loghotet Catargi in allora Ministri degl' Interni della Moldavia”. Acesta „il med-o fece quanto stette in suo potere per agevolare quella nuova casa”¹⁷. Datorită succesului înregistrat de către aceștia, au existat conflicte între marinarii sarzi și greci, care „mânioși, în 1837, să vadă sosirea în aceste ținuturi a vaselor sarde în număr de 30 de ori mai mare decât în trecut, au căutat să-i învrăjbească pe marinari. S-a iscat un fel de bătălie navală, care a dat emoții întregului port Galați. Cu ajutorul autorităților, frații Pedemonte au reușit cu greutate să restabilească ordinea. Pedemonte i-a liniștit pe marinarii sarzi, care vroiau să-i împuște pe greci, în majoritate ionieni și din Arhipelag, // iar autoritățile au luat măsuri contra ultimilor, ca agresori”¹⁸.

Un alt aspect care ocupă un spațiu important este reprezentat de transporturi, un episod amuzant fiind legat de celebrul vehicol, căruța. Comparând descrierea lui Carol Guèbhart, botanistul elvețian care locuit timp de 6 ani la moșia prințului Dimitrie Sturdza, cu cea a lui Bartolomeo Geymet, observăm similitudini. Dacă pentru Guèbhart căruțele reprezentau un fel de „coșuri prăpădite de răchită, așezate fără nici un fel de arc sau întăritură, pe două osii și patru roți de lemn și abia atât de încăpătoare, încât un om să poată sta pe un braț de fân care-i servește drept culcuș”, pentru consulul sard situația era și mai tragică, deoarece „nu de puține ori, aceste mașinării se stricau în drum, iar poștalioanele își pierdeau călătorii pe drum”¹⁹. Principala condiție pentru a călători cu poștalionul era aceea de a avea o legitimație de călătorie sau *poderossa*, cum o numea Geymet”²⁰.

În consecință, putem spune că rapoartele consulilor sarzi de la Galați ilustrează, foarte fidel, concepția pe care aceștia o au despre cele două principate, inclusiv cele două porturi,

¹⁴ *Ibidem*, p. 139.

¹⁵ Raluca Tomi, *Imigrația italiană în spațiul românesc: italienii din Galați și Ismail (1834-1876)*, în „Revista istorică”, t. XIX, 2008, nr. 3-4, p. 221.

¹⁶ *Ibidem*, p. 220. Dimitrie Bodin, *Documente sarde...*, p. 126 (Adolf Castellinard către Ministerul de Externe al Sardiniei, Galați, 10 mai 1842).

¹⁷ *Călători străini...*, vol. III, p. 743.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ O experiență proprie....probabil.

²⁰ *Călători străini...*, vol. III, p. 743..

Galațiul și Brăila. Din relatări, reies două aspecte: lipsa de interes față de societatea moldovenească, moravurile acesteia, educația, totul fiind privit prin perspectiva occidentalului venit din altă lume, dar și rigurozitatea informațiilor referitoare la comerțul prin cele două porturi, cursurile valutare, ceea ce arată, încă odată importanța comercială a acestor zone, mai ales în cazul reprezentanței consulare a Sardiniei, care a avut un rol preponderent comercial.

Mențiune: această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/133675 „Inovare și dezvoltare în structurarea și reprezentarea cunoașterii prin burse doctorale și postdoctorale (IDSRC - doc postdoc)”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

BIBLIOGRAFIE:

Surse editate

Bodin, Dimitrie, *Documente privitoare la legăturile economice dintre Principatele Române și Regatul Sardiniei*, București, 1941.

Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea, vol. III (1831-1840), București, Editura Academiei Române, 2006.

Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea, vol. IV (1841-1846), București, Editura Academiei Române, 2007.

Surse istoriografice

Cernovodeanu, Paul, *Importanța rapoartelor consulare engleze pentru istoria Principatelor Române în perioada regulamentară (1835-1848)*, în „Studii”, t. XXXIV, nr. 6, 1981.

Pacu, N. Moise, *Cartea județului Covurlui. Note geografice, istorice și statistice*, părțile I-III, București, Stabilimentul grafic I.V. Socecu, 1891.

Tomi, Raluca, *Călători italieni despre societatea românească din secolul al XIX-lea*, în „Studii și materiale de istorie modernă”, vol. XXIII, București, 2010,

Eadem, *Imigrația italiană în spațiul românesc: italienii din Galați și Ismail (1834-1876)*, în „Revista istorică”, t. XIX, 2008, nr. 3-4,